

Тема 1

Автор: Габрук Любов Григорівна

6 клас

06.09.2013

Тема: Українська народна вишивка — один із видів декоративно-ужиткового мистецтва

Мета: поглиблення знань з історії розвитку української вишивки як одного із видів декоративно-прикладного мистецтва; удосконалення навичок роботи з інструментами і приладдям для вишивання, правильної організації робочого місця з дотриманням санітарно-гігієнічних вимог та правил безпечної праці; виховання охайності, прищеплення любові до народного мистецтва та українських традицій.

Обладнання, матеріали, наочність: зразки українських вишиванок, інструкційні картки, швацьке приладдя, інструктажі з правил безпечної роботи.

ХІД ЗАНЯТТЯ

I. Організаційний момент

- Перевірка наявності учнів.
- Перевірка наявності необхідних інструментів та пристосувань.

II. Повторення і закріплення вивченого матеріалу (Слайд 2)

1. Фронтальне опитування

1. Що ви знаєте про вишивання і швацьке приладдя, яке використовують під час вишивання?
2. Які мотиви використовують у вишивках? (Розглянути зразки вишиванок)
3. Які вироби можна прикрашати вишивкою? Які вишивані речі є у вас удома?
4. З якими швами ви ознайомилися в початкових класах?
5. Яких правил безпечної праці слід дотримуватися під час вишивання? У чому різниця між правилами безпечної праці та санітарно-гігієнічними вимогами?

2. «Детектор» — закінчи речення (один учень працює біля дошки) (Слайд 3)

- Забороняється підносити голку та ножиці близько до... (очей, обличчя)
- Голки та шпильки зберігають у... (спеціальній коробочці або гольниці)
- Забороняється вколювати голку в... (одяг)
- Перед початком вишивання руки потрібно... (помити)

- Під час вишивання сидіти... (прямо), роботу тримати на відстані... (25–30 см) від очей.

III. Актуалізація опорних знань (Слайд 4)

- Дайте визначення поняттю вишивка.

IV. Мотивація навчальної діяльності (Слайд 5)

Усім відомо, що вишивка — один із видів декоративно-ужиткового мистецтва. Українська вишивка, рушники, на перший погляд, не мають важливого значення в житті сучасної людини, але вони магічно впливають на серце кожного з нас і є цілющим бальзамом, що сповнює нас споконвічною могутньою силою українського народу, рідної землі. Народне вишивання — живе мистецтво, яке постійно розвивається. Це величезне багатство, створене протягом віків тисячами безіменних талановитих народних майстринь. Вишивка — це не лише робота голкою і ниткою, це мова людських почуттів і думок, вияв найпотаємніших мрій. Зараз вишивкою займаються по всій території України, відроджуючи забуте ремесло, оздоблюючи предмети побуту та одягу.

V. Повідомлення теми уроку

VI. Постановка завдань перед учнями (Слайд 6)

Знати: короткі історичні відомості про виникнення української народної вишивки, санітарно-гігієнічні вимоги та правила техніки безпеки під час роботи, організацію робочого місця.

Уміти: правильно організувати свою роботу, використовуючи інструменти і матеріали для вишивання, закріплювати нитку в «петлю», за допомогою шва «назад голкою», поперечним стібком.

VII. Вивчення нового матеріалу

1. Короткі відомості про українську народну вишивку (Слайд 7)

Розповідь учителя

Вишивка — орнаментальне або сюжетне зображення на тканинах, шкірі, повсті, що виконане різними ручними або машинними швами. Коріння вишивки сягає в сиву давнину. Найдавнішою знахідкою в Україні археологи вважають рештки золотого шитва на шовковій тканині пурпурного кольору, яке було знайдено в селі Ковалівка на Миколаївщині, після розкопок Соколової могили. Цю вишивку відносять до I ст. н. е. Мистецтво художньої вишивки дуже високо цінувалося в часи Київської Русі. Наприкінці XI ст. Анна Янка — дочка великого князя Всеволода, сестра Володимира Мономаха, започаткувала навчання вишивки в монастирській школі в Києві (в Андріївському монастирі). У ті часи оздоблювали одяг та

предмети побуту багатих, знатних людей вишивкою золотом та сріблом. Про це свідчать фрески та мозаїчні картини Софіївського собору в Києві, на яких зображена родина Ярослава Мудрого.

Шматки тканин, гаптованих золотом та сріблом, були знайдені під час розкопок Десятинної церкви в Києві. Вишивання було дуже розповсюджене серед жінок заможних сімей та монахинь. У XIV–XVII ст. кольоровими шовковими і золотими нитками прикрашали весільні рушники, святкові сорочки з тонкого лляного полотна, хустки. Поступово вишивка почала входити в повсякденне життя й стала одним з основних занять дівчат-селянок. Вишивкою прикрашали предмети побуту і буденний одяг. Методи вишивання, узори, кольорова гама вдосконалювалися з покоління в покоління, відбиралося все найкраще і створювалися прекрасні зразки вишивок із характерними національними рисами.

2. Інструменти й матеріали (Слайд 8)

Бесіда

- Розгляньте рисунок, які інструменти та матеріали потрібні для вишивання?
- Коли можна у вишивці використати нитки для в'язання?

Для вишивання необхідні такі інструменти й матеріали: голки, нитки, тканина, ножиці, наперсток. Використовують також п'яльці, ниткопротягувач. При підготовці до вишивання потрібні копіювальний папір, калька, олівець, сантиметрова стрічка, шпильки.

Голки. Для вишивання краще мати набір спеціальних вишивальних голок. Такі голки мають збільшене вушко, в яке легко затягувати нитку. Це дуже зручно, адже під час роботи доводиться часто змінювати нитку. До того ж затягнута в таке вушко нитка менше перетирається під час вишивання. У наборі є голки різної товщини. Підбирають голку відповідно до тканини і нитки. Чим тонша тканина, тим тонші мають бути нитка і голка. Занадто товста голка, проколюючи тканину, залишатиме на ній отвори. Якщо голка дуже тонка, нитка буде важко «йти» за голкою через тканину і часто рватиметься. Тонкими голками вишивають на маркізеті, батисті, крепдешині і тонкому полотні; середніми за довжиною і товщиною — на льняних та бавовняних тканинах; товстими — на грубій тканині, зокрема на вовні.

Нитки. Для вишивання використовують найрізноманітніші нитки: бавовняні, льняні, шовкові, синтетичні, шерстяні, штапельні. Найчастіше вишивають нитками «муліне». Муліне краще зберігати в косах. Кожний моток розрізають в одному місці і сплітають пасма між собою. При такому зберіганні із коси можна витягувати будь-яку кількість ниток. Якщо ж після вишивання залишилася частина невикористаної нитки, то її намотують упоперек коси і пізніше використовують. Можна також кожен моток ниток намотати на вільну шпульку.

Кольорові нитки перед використанням потрібно перевірити на стійкість пофарбування. Для цього на клаптику світлої тканини роблять нитками у 7 – 8 стібків. Тканину перуть у гарячій воді з порошком і відпрасовують.

Якщо нитки линяють, навколо вишивки світла тканина ледь пофарбується. Якщо нитки дуже линяють, то вони залишають пофарбований слід навіть тоді, коли пропрасувати їх вологими між двома клаптиками білої тканини. Коли все ж таки доведеться скористатися саме цими нитками, то їх попередньо потрібно прокип'ятити з додаванням 9-відсоткового

оцту (1 столова ложка на склянку води) протягом 5 хв., потім прополоснути.

Можна використати також: нитки з тканини, на якій вишивають. Оскільки поздовжні нитки (основа) тканини міцніші, ніж поперечні (піткання), то для вишивання використовують саме нитки основи. Відрізок тканини завдовжки 0,5 м ріжуть на тонкі смужки (завширшки 5 – 6 см). У кожній смужці поступово витягують поперечні нитки, а поздовжні залишаються для роботи, їх спочатку зволожують, а потім або відпрасовують розтягуючи, або намотують вологими на скляну пляшку і після висихання знімають.

Тканина. Вишивку можна виконувати на будь-якій тканині, шкірі, замші та інших матеріалах. Найчастіше вишивають на тканині.

Вибирають тканину залежно від призначення виробу й техніки вишивання. Так, скатертини краще вишивати на льняному полотні. Для серветок можна використати, крім льняного полотна, бавовняні, шовкові тканини. Вишиті сорочки найчастіше шують із тоненьких натуральних тканин, що добре пропускають повітря і приємні на дотик – батист, маркізет та інші.

Для багатьох технік вишивання підходить лише така тканина, на якій зручно рахувати або висмикувати певну кількість ниток. Народні майстри найчастіше вишивають на натуральних тканинах із полотняним переплетенням — на льняному чи бавовняному полотні, маркізеті, батисті. Текстильні підприємства виробляють навіть спеціальне полотно для вишивання, у якому поздовжні і поперечні нитки мають однакову товщину.

Якщо при вишиванні рахувати нитки дуже важко або й зовсім неможливо, то застосовують канву — спеціальну розріджену тканину для вишивання, її прикріплюють до тканини наметувальними стібками і вишивають, проколюючи голкою і канву, і тканину одночасно. Закінчивши вишивати, поперечні і поздовжні нитки канви обережно висмикують, а вишивка залишається на тканині. Коли працюють з канвою, стібки потрібно ледь затягувати, щоб після видалення ниток канви, вишивка щільно прилягала до тканини. За допомогою канви вишивають найчастіше хрестиком, косою і прямою гладдю.

П'яльці. Щоб тканина під час вишивання не стягувалася, а стібки рівномірно розміщувалися на тканині, інколи використовують дерев'яні або пластмасові п'яльці. Натягують тканину в п'яльці так. На менше кільце кладуть зверху тканину для вишивання, зверху накладають велике кільце і натискають на нього. Під час закріплення тканини в п'яльцях потрібно стежити, щоб тканина була натягнута туго і щоб не було перекосів, інакше узор, який вишивають, буде деформований.

Якщо потрібно вишивати на невеличкому клаптику тканини і його не можна закріпити у п'яльці, то до тканини пришивають смужки будь-якої іншої тканини. Після роботи ці смужки легко відпорюють.

Наперсток. Щоб легко було проколювати тканину і не поранити при цьому голкою пальці під час вишивання, користуються наперстком. Наперстки бувають різних розмірів – з дном і без дна. Надівають наперсток на середній палець правої руки. Зручно працювати ним лише тоді, коли він щільно прилягає до пальця, але не стискає його. Тому наперсток добирають точно за розміром середнього пальця правої руки.

Ножиці. Для вишивальних робіт потрібно мати три пари ножиць. Великими ножицями розкрояють тканину для виробів, ножицями середніх розмірів — обрізують кінці ниток.

Маленькі, з гострими кінцями, ножиці (краще, коли вони мають не прямі, а ледь зігнуті вгорі леза) використовують для вирізування.

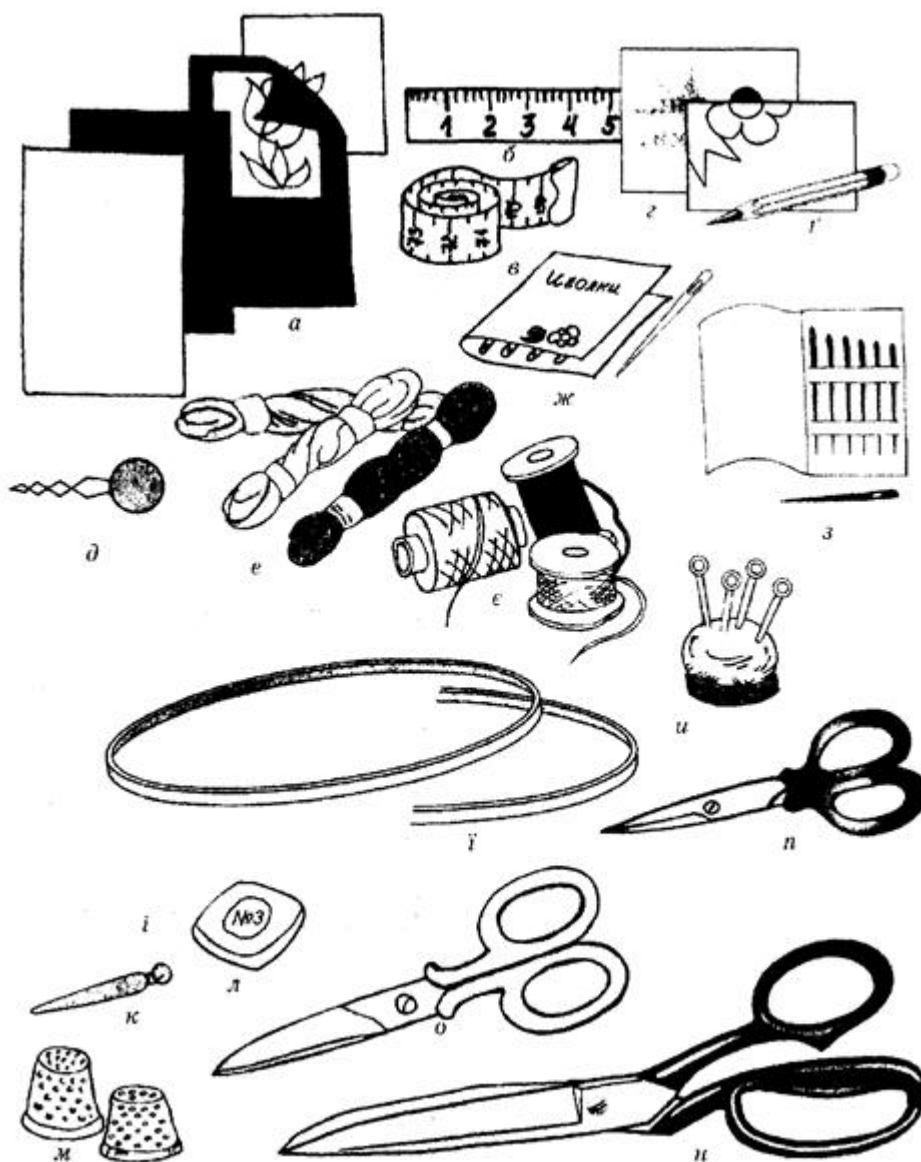
Сантиметрова стрічка - це стрічка із проклеєної тканини завдовжки 150 см із поділками через кожні 0,5 см. Сантиметровою стрічкою вимірюють довжину тканини, розміри деталей, обміряють фігуру людини.

Шпильки - металеві стержні з гострим кінцем з одного боку й головкою - з другого, їх використовують для сколювання деталей при розкроюванні, пошитті та проведенні примірки.

Кілочок - гострий металевий стержень з дерев'яною або пластмасовою ручкою. Його використовують для видалення ниток наметування та виправлення куточків деталей.

Крейда кравецька - загострений шматочок крейди, яким виконують обkreйдування викрійок на тканині.

Інструменти і пристосування для ручних швейних робіт: (Слайд 9)

а - копювальний папір; б - лінійка; в - сантиметрова стрічка; г - калька; г' - олівець; д -

нитковтягувач; е - нитки для вишивання; є - нитки для шиття; ж - вишивальні голки; з - голки для шиття; и - гольник зі шпильками; і - полотно для вишивання; ї - п'яльці; к - кілочок; л - крейда; м - наперстки; н - ножиці для розкрюювання виробів із тканини; о - ножиці для обрізування кінців ниток; п - ножиці малі для вирізання.

3. Організація робочого місця

Розповідь учителя

Перш ніж почати вишивати, готують для цього місце. Стілець має бути зручним і мати спинку для сидіння. Під ноги бажано поставити невеликий стільчик. Сидіти треба прямо, притулившись до спинки стільця.

Під час вишивання швидко втомлюються очі, тому потрібно забезпечити гарне освітлення. Найкраще вишивати при денному освітленні. Якщо вишивають увечері, то обов'язково користуються настільною лампою.

4 . Санітарно-гігієнічні вимоги та техніка безпеки під час вишивання (Слайд 10)

Розповідь учителя

Правила безпечної праці та санітарно-гігієнічні вимоги під час виконання ручних швейних робіт

1. Вишивати й шити треба сидячи на стільці зі спинкою. Сидіти потрібно прямо, не сутулячись.
2. Освітлення має бути хорошим, бажано природним. Під час вишивання правою рукою світло повинно падати зліва на робоче місце, лівою рукою — справа. Через кожну годину вишивання чи шиття необхідно робити відпочинок для очей на 5-10 хв. Під час відпочинку очі перевести на спокійне забарвлення. Корисно також використати цей час на виконання гімнастики для м'язів очей.
3. Перед виконанням ручних швейних робіт треба ретельно вимити руки, щоб не забруднити тканину.
4. Інструменти і пристосування зберігати у спеціальній шкатулці чи ящичку. Під час виконання ручних робіт шкатулку з інструментами та пристосуваннями класти на стіл праворуч від тканини.
5. Голкою працювати обережно. Не підносити голку близько до обличчя.
6. Після роботи голку й шпильки зберігати тільки в гольнику або покласти у спеціальну коробку. Не залишати голку без нитки. Забороняється зберігати голку, вколівши її в одяг.
7. Ножиці на робочий стіл класти із зімкненими лезами, направленими від себе.
8. На робочому місці слід дотримуватися чистоти й порядку.

VIII. Практична робота учнів

1. Організація робочого місця
2. Вимірювання довжини вишивальної нитки (повторення)
3. Способи закріплення робочої нитки (повторення) (Слайд 11)

Для того щоб виворітний бік вишитого виробу був охайним, необхідно правильно навчитися закріплювати нитку без вузлика. Місце закріпки потім покривають стібками вишивки.

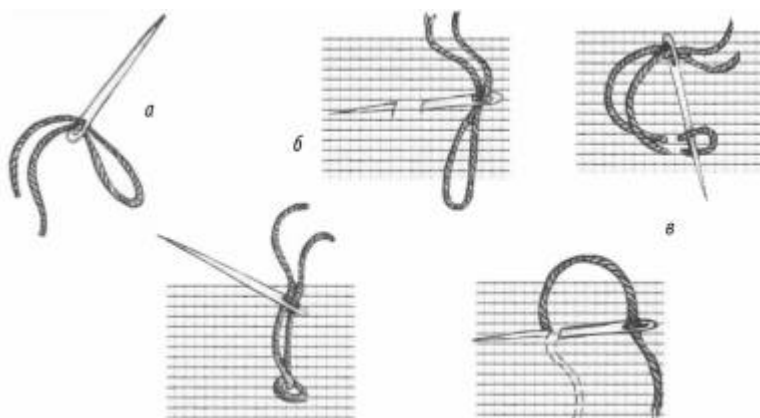
Нитку на вишивці можна закріплювати трьома способами:

- а) за допомогою шва «назад голкою»;
- б) поперечним стібком;
- в) способом «у петлю».

Спосіб закріплення вибирається залежно від виду шва і кількості ниток, засилених у голку. Нитку закріплюють не тільки на початку роботи, а й у кінці. Після закінчення роботи нитку закріплюють кількома дрібними стібками, ховаючи їх під вишивку, або протягуючи голку з ниткою під вишиті стібки.

Закріплення нитки «у петлю» (Слайд 12)

1. Скласти вишивальну нитку вдвоє, усилити її у вушко голки (а).
2. Підібрати на голку 2-3 нитки тканини з лицьового боку (б).
3. Протягнути голку з ниткою так, щоб на лицьовому боці тканини залишився невеликий кінець нитки у вигляді петлі (в).
4. Просилити голку з ниткою в утворену петлю.
5. Затягнути нитку.
6. Вишивати далі відповідно до узору.

Закріплення нитки за допомогою шва «назад голкою» (Слайд 13)

1. Усилити нитку в голку так, щоб один кінець був довшим за інший.
2. З лицьового боку підібрати на голку 2-3 нитки тканини. Протягнути голку з ниткою так, щоб на лицьовому боці залишився невеликий кінець нитки.
3. Великим пальцем лівої руки притиснути кінець нитки до тканини.
4. Уколоти голку в тканину, відступивши вправо від хвостика робочої нитки одну нитку тканини.
5. Вивести голку в місце майбутнього стібка.

Закріплення нитки поперечним стібком (Слайд 14)

1. Усилити нитку в голку так, щоб один кінець був довшим за інший.
2. Підібрати на голку 2-3 нитки тканини.
3. Протягнути голку з ниткою так, щоб на лицьовому боці залишився невеликий кінець нитки.
4. Загнути кінець нитки в бік місця виколю голки та великим пальцем лівої руки притиснути кінець нитки до тканини.
5. Прикріпити кінець нитки до тканини другим маленьким стібком упоперек першого.
6. Зайвий кінець нитки обрізати.
7. Далі вишивати відповідно до узору.

ІХ. Підсумок уроку (Слайд 15)

1. Назвіть інструменти й матеріали, необхідні для вишивання.
2. Залежно від чого обирають номер голки для ручного вишивання?
3. Назвіть способи закріплення нитки. Який спосіб здався вам найзручнішим?
4. Як закріпити нитку після закінчення вишивання?
5. Як правильно організувати своє робоче місце?
6. Які правила безпечної праці ми повторили?
7. Для чого потрібно робити перерву під час вишивання?

X. Домашнє завдання (Слайд 16)

Підготувати клаптики різноманітної тканини розміром 10×10 см для складання колекції.

XI. Оцінювання роботи учнів на уроці

XII. Прибирання робочого місця і приміщення

[Презентація 1](#)